

Ob koncu pisec članka poudarja, da je po Kosovelovih verzih Slovenija postala Kataloncem bližja, kot so Katalonijo približali Sloveniji prevodi pesnika Miquela Matfja i Pola, Terese Pàmies in Antalogija katalonske lirike XX. stoletja.

N. K.

V dvojni številki (3–4) novosadskega Letopisa Matice srpske so objavljeni likovni prispevki Franeta Para. O njegovem likovnem svetu pa v sestavku z naslovom *Franc Para ali domovanje duha* piše Josip Bratulić. Letopis objavlja tudi razprave z obnovljenih Stražilovskih srečanj, ki so to pot potekala na temo Književno jugoslovanstvo. Objavljene so razprave osemnajstih udeležencev, med katerimi so štirje neposredno ali primerjalno spregovorili tudi o Slovencih. Predrag Matvejević, ki je zagovarjal trditev, da se je o jugoslovanstvu govorilo že prej, preden je ta izraz dobil etastični pomen in še preden je sploh nastala Jugoslavija, je med drugim navedel nekaj tez za razpravo: »Omenjamo razmerje zavesti in čustva, to se pravi zožitev zavesti na čustva, narodne zavesti na narodno čustvo. Pogosto naletimo – vedno pogosteje – na govorjenje o izgubi ali na občutek izgube. *Biti na zgubi*. Danes smo v tej deželi po neki *nesrečni zavesti*, ki se ne neha obnavljati in ponavljati, vsi na zgubi: izgubili so Srbi, ker so pristali na Jugoslavijo. Hrvati, ker so dopustili, da se jih je v Jugoslaviji prevaralo. Slovenci, ki ta čas zgublajo zaradi zaostalih bratov z Juga itd. *Biti na zgubi* – ta občutek preplavlja skromno zgodovinsko zavest našega povprečnega državljana (»proizvajalca« ali »samoupravljalca«), jo prehaja ali premaguje, uničuje ali pači: kakor da od 41. do danes ne bi ničesar dosegli na polju zgodovine. Morda le ni tako. Različice lažne zavesti o narodu in zgodovini ali *tragične zavesti*: slišali smo besede, ki so jih izgovorili celo ljudje z lepim življenjepismom, po mnenju katerih so posamezni jugoslovanski narodi »najbolj tragični v

Evropi.« Vsak narod je v tej deželi *tragičen*! Mi Hrvatje smo dolgo bili najbolj tragični, skoraj tako dolgo kot Judje. Srbi so tudi zelo tragični, zlasti zato, ker so v mirnem času zgubili sadove svojih vojaških zmag. Tudi Slovenci so kljub zvonkim pesmicam, ki se orijo po alpskih dolinah, kljub dejstvu da imajo danes, če izvezemo Švicarje, najmanj brezposelnih v Evropi, »najbolj tragičen narod«. »Takšne tragične zavesti so pravzaprav veliko manj *zgodovinske*, kot pa oni mislijo, ali verjamejo, da so,« je povedal med drugim Predrag Matvejević v Letopisu Matice srpske.

Četrta številka novosadskega časopisa *Nový život* prinaša razpravo *Besede s predpono do- v slovaščini in srbohrvaščini*; napisala jo je Anna Maričová. Peter Andruška začenja niz zapisov o poteh literarne ustvarjalnosti in v prvem sestavku obravnava pripovedništvo in poezijo Slovakov v Romuniji. Objavljeno je tudi besedilo Jána Kmet'a *Dalmatinska aroma pri Matinu Kukučinu*, ki ga je dr. Kmet' prebral na letošnjih zimskih srečanjih vojvodinskih slovakistov v Novem Sadu.

Dvojna številka skopskih Razgledov (2–3) prinaša prispevke z okrogle mize, ki jo je uredništvo sklicalo na temo Makedonska poezija danes. Sodelovali so Gane Todorovski, Radovan Pavlovski, Todor Čalovski, Danilo Kocevski, Katica Čulavkova, Vele Smilevski, Venko Andonovski in Ivica Čeliković. Ferid Muhić objavlja svoj esej z naslovom *Motivacija in meditacija*, v katerem hoče povedati, da svet ni nesmiseln, ampak samo nedoumljiv. Šest črtic s skupnim naslovom *Freska* objavlja Mitko Macunkov.

V deseti številki čedajskega Doma piše o razstavi akvarelov Jožeta Ciuha. Skupina Čedermacev se je podpisala pod

članek z naslovom *Domači duhovniki v Benečiji*. V znamenju volitev v Italiji se sprašujejo o svoji edini skrbi, namreč o pomoči za prerod in razvoj Benečije, kar zadeva narodno zavednost, vero, kulturo in gospodarstvo. Miran Mihelič objavlja del svoje razprave *Sinteza slovenstva – svetovni tokokrog slovenske kulture in proizvodnega kapitala*. V odlomku utemeljuje, da brez srčne kulture ni pravega razvoja in napredka. Pozaba te kulture, oblikovalke našega naroda, bi pomenila spremembo narodne značilnosti, samomorilstvo, ki ga kar dobro občutimo v pravem in prenesenem pomenu – propad.

*

V naslednji, dvojni (2–3) številki niške Gradine naletimo na *Pesmi in plesje vodenjakov* Venu Tauferja, ki jih je prevedla Marija Mitrović. V članku z naslovom *Več od nagrade* pa je Svetomir Džurbabić med drugim zapisal: »Dodelitev nagrade 'Branko Miljković' slovenskemu pesniku Venu Tauferju za zbirko pesmi *Godec pred pekлом – Svirač pred paklom* – ki po soglasni oceni kritike v svojih stihih vsebuje velik pesniški uspeh, pomemben za slovensko in jugoslovansko književnost – bi bilo povsem naravno kulturno dejanje in nikakršne potrebe ne bi bilo, da bi o tem karkoli drugega rekli razen tistega, kar je že povedano s samim tem dejanjem. Toda vsakodnevna kulturna resničnost čedalje pogostejše odvzema pravico, da bi tako sodili. Kultura, zaobsežena z dogajanjem v družbi (v kateri se delitev manično širi do atomiziranja), katere najbistvenejši del je, spodbuja in pogloblja neugodna gibanja in gradi močnejše meje, kakor jih skuša sankcionirati separatistično nasilje nad duhom AV-NOJ. Prostora je tudi za bogokleten vtis, da so bile kulturne vezi in medsebojno duhovno prežemanje južnoslovanskih narodov polnejši izrazitejših kakovosti v ne tako daljni preteklosti kot v stvarnosti, ki smo ji priče. Ne bi bilo preveč

presenetljivo, če bi brskanje po teh dosežkih in kakovostih prineslo podatke, ki bi počili kot klofuta današnjemu stanju Brez slehernega tveganja in nevarnosti zaradi premočne besede lahko dodelitev nagrade »Branko Miljković« Venu Tauferju pridružimo čedalje močnejšim prizadevanjem, da bi razbili neugodno ozračje o nekakšnem navzkrižju slovenske in srbske kulture. Sprejemanje vrednot Tauferjevega dela (in samo to) je dalo podlago, da na pravi način razvrednotimo in ponižamo tudi to ozračje in slaboumno logiko zapiranja, tako tujo pravi kulturi in pravim ustvarjalcem,« piše med drugim Svetomir Džurbabić v dvojni številki niške Gradine.

V četrti številki niške Gradine piše v uvodu Dimitrij Rupel o resničnosti dela in resničnosti (literarnih) del. Razpravo, ki izhaja iz posebnega razmerja večine beročih Slovencev do literature, je prevedel Nenad Popović. Pisec skuša razrešiti dilemo, ali je umetnost samo pododdelek »vsakdanjega sveta dela« ali »avtonomna resničnost« in po tezi, da umetniki drugače kot drugi ustvarjalci združujejo svet domišljije s svetom dela, prihaja do sklepa, da je estetsko doživetje »integralni del družbenega življenja.« V sklop prispevkov iz sociologije kulture sodi tudi članek Mirka Zurovca *Moralne ideje v obliki umetnosti*. Pisec se ne upira razumevanju umetnosti kot pripomočka pri reševanju moralnih stisk pod pogojem, da to opravlja na svoj poseben, umetniški način, zaradi katerega zmore »neposredno, brez poučevanj« vsajati moralo, pri čemer pa vse to »zanjo samo ni osrednjega pomena.« V istem sklopu, ki ga je pripravil Dragan Žunić, piše Nikolaj Timčenko o estetskem in etičnem v književnem delu. Tudi ta pisec meni, da se literarna vrednost dela ne omejuje le na estetsko razsežnost, vendar pa da estetsko ne more biti nadomeščeno z etičnim; Nikolaj Timčenko zagovarja misel o globljih etičnih temeljih književnosti: literarno delo je estetsko utelešenje etič-

nega, to se pravi nenehnega človekovega življenjskega boja. V tem sklopu so še tri besedila, pri čemer vsebuje zadnje, Žunićevo, pregled pomembnejših tipov razmerij estetskega in moralnega, poudarja prednost ustvarjalnega načela estetske razsežnosti ter skuša ponovno utemeljiti zasnovno enotnosti estetskega in moralno kritičnega.

Nenad Miščević objavlja v 12. številki reških Dometov razpravo z naslovom *Obrazložitev delovanja*, v kateri obravnava razloge, ki se običajno navajajo pri poudarjanju posebnosti družbenih ved v razmerju do naravoslovnih znanosti. Zoran Vukić piše o kavzalnosti v pravu in se pri tem med drugim sklicuje na naša pravna izvedenca Stojana Cigoja in B. Furlana. Članek Elvia Baccarinija *Millovo merilo svobode* je razčlemba nekaterih možnih očitkov temu merilu, katero pa je vendarle bistven korak v določanju temeljnih človeških pravic.

V sarajevskem časopisu Lica, ki je izšel v dvojni številki (5–6), lahko preberemo prevedeni članek Kreša Petroviča in Ljuba Jasniča z naslovom *Šport, nacionalistični izpadi in ponovno siromašenje življenja*. Na podlagi zgledov od drugod, zlasti pa iz domačih logov, med drugim opozarjata na »okrutno dediščino«, ki jo prejemajo mladi ljudje pri nas v imenu človečnosti, demokratizacije in sklicevanja na človeške pravice, pri čemer je politično hinavstvo povzdignjeno na raven prevladujočega medčloveškega razmerja. Emil Vlajki piše o izkoriščanju dežel v razvoju. Jasminka Huskić je pripravila pogovore na temo Mladi v boju za mir in pogovor z Azemom Vlasijem o mladih in nacionalizmu, v katerem sogo-vornik razkriva predvsem balkanske poglede na to pojav.

V četrti številki bratislavskega časopisa Slovenské pohl'ady piše Dalimír Hajko o filozofskih vidikih literarne kritike in njene vloge, pri čemer ima v mislih marksistično zasnovano literarno kritiko. Štefan Drug je napisal prispevek o Slovaški matici in Novomeskem. Laco Novomesky je bil namreč njen predsednik od konca zadnje vojne naprej. *Ded in volk* je naslov noveli, ki jo objavlja Klára Jarunková.

Iz Bratislave so poslali še peto številko revije Slovenské pohl'ady, v kateri Anton Marec objavlja novelico z naslovom *Marmornata gora*. Novela, ki jo je napisala L'uba Hajková, ima naslov *Loterija*. Objavljen je še del članka, ki ga je napisal Valér Petko in ki govori o dialektičnem razvoju socialističnega realizma; čeprav je pisanje zagovor te umetnostne smeri, se pojavlja kot, kakor je zapisal avtor, tovariški kritični dialog z avtorjem nekega zapisa iz ene prejšnjih števil, oziroma z »nekaterimi sodobnimi apriorističnimi težnjami.«

Miloš Krno objavlja v peti številki bratislavskega Romboida odlomek iz svojega romana *Peter Tvrdoň*, ki je v tisku. *Satirikov čas* je naslov prigradnemu zapisu Vladimíra Petríka ob petdesetletnici slovaškega satirika Tomáša Janovica. Robert Kotian piše v članku *Očetje in sinovi v sodobni slovaški prozi* o nekaterih novejših slovaških romanih.

V tretji številki vzhodnoberlinskega časopisa Neue Deutsche Literatur se dvakrat oglašja Werner Neubert. Najprej s prispevkom *Misli o zgodovinskem ro-manu*, nato pa še s pripovedjo *Vmesna postaja*. To je odlomek iz njegovega romana z naslovom *Proga proti Parizu*, ki

je v tisku. Podobno objavlja v tej številki, ki prinaša pretežno leposlovne prispevke, odlomek iz rokopisa svojega romana tudi Renate Feyl. Roman bo izšel z naslovom *Idila s profesorjem*.

*

Iz Niša so poslali kar štiri številke tamkajšnjega glasila Gradina (eno dvojno). V prvi je nekaj izbranih in prevedenih besedil Samuela Becketta, kar je oskrbel Predrag Todorović. Gledališki ocenjevalec Gradine Zoran Jovanović kritično komentira tri najnovejše premiere na odru Narodnega gledališča v Nišu; med drugim se ukvarja tudi s postavitvijo dela *Podobe za veliki zid*, ki je spod peresa Vidosava Petrovića prvič izšlo na straneh tega časopisa. Objavljenih je tudi nekaj impresivno izdelanih likovnih prilog, ki jih je izdelal Dragoslav Živković in ki jih pospremljata dva eseja o njegovem delu spod peresa književnika Miodraga Pavlovića in umetnostnega zgodovinarja Srdžana Markovića.

*

V dvojni številki skopskih Razgledov (9–10) najdemo prispevek k literarno-zgodovinski osvetlitvi sodobnega makedonskega književnika Trajana Petrovskega. Katica Čulavkova je objavila prispevek z naslovom *Dešifriranje po analogijah* o nekaterih smereh v razvoju retoriške misli ob primerih iz francoske retorike. Dragi Mihajlovski objavlja črtico z naslovom *Mesečniki*.

*

V tretji številki čedajskega Doma lahko beremo o kulturni dejavnosti Slovencev v Videmski pokrajini ob dnevu slo-

venske kulture. Ezio Gosgnach v članku *Mi se imamo radi* ugotavlja, da je bil največji pomen letošnje Prešernove proslave v potrditvi enotnosti Slovencev v Videmski pokrajini in v njihovem opozorilu, da jih morajo oblasti obravnavati enakovredno in enakopravno z drugimi Slovenci v Tržaški in Goriški pokrajini. O vlogi Cerkve v zgodovini etničnih manjšin piše Pasquale Guion. Zanimiva sta še prispevka o starih beneških pesmih in slovenskih krajevnih imenih v vzhodni Benečiji.

*

Iz Sverdlovska na srednjem Uralu, torej z roba evropskega dela Sovjetske zveze, je priromala pesniška zbirka *Septem-brske sape*. Napisal jo je Jakov Andrejev, in to je njegova prva knjiga, čeprav se že vrsto let ukvarja s prevajanjem poezije. Tudi v tej knjižici je lastnim pesmim dodal še nekaj svojih prepisov. Jaša Andrejeva poznamo kot dobrega poznavalca slovenske poezije in tudi v tej knjižici se ji ni izneveril. Objavlja jo po eno pesem Kajetana Kovića in Franceta Vurnika ter po dve pesmi Lojzeta Krakarja in Cirila Zlobca v ruskem prevodu. Prijazen poklon naši poeziji na tujem.

*

Dvojna številka (46–47) časopisa Dometi, ki izhaja v Somboru, prinaša štiri pesmi Iva Volarića s skupnim naslovom *Mali smrtni krog*. Prevedel jih je Vojislav Despotov. Ljubisav Andrić se je pogovarjal s kiparjem Jovanom Soldatovićem. Novelo *Smeh* v Somboru objavlja Milenko Fundurulja.

A. A.